

1 Introducció

Aquesta primera trobada de l'*Espai de coneixement i debat sobre temes metropolitans* està dedicada a París. Comptem amb la visita i aportacions de Pierre Mansat, Inspecteur Générale de la ciutat de París i representant de l'alcalde, Anne Hidalgo, a París Métropole. És un gran expert en construcció metropolitana i ens exposarà com s'està desenvolupant "*L'organització metropolitana del Gran París*".

2 Pierre Mansat

Va néixer a Senlis, al Departament d'Oise, just al nord de París. Va ser membre de la *Confédération Générale du Travail* i, després, responsable del *Parti Communiste Français*. El 1995, va ser escollit conseller de la ciutat de París pel districte 20è. Del 2001 al 2007, va ser adjunt a l'alcalde, Bertrand Delanoë, i es va encarregar dels temes relatius a les històricament difícils relacions de París amb les *banlieues*, a través de la coordinació entre les entitats territorials d'Île-de-France. El 2006 va aconseguir crear la *Conférence Métropolitaine*, que va reunir 53 d'aquestes *collectivités d'Île-de-France*, la llavor de tot el procés de construcció metropolitana.

Des de 2007, es va responsabilitzar directament de les relacions amb les entitats territorials de la regió, el que va lloc a la creació el 2009 del "syndicat mixte"¹ d'estudis *Paris Métropole*. El 2011 va ser escollit president de l'*Atelier du Grand Paris*, per dur a terme els treballs de reflexió sobre la construcció metropolitana.

Des de 2014, amb l'alcalde Anne Hidalgo, és *Inspecteur Générale* de la ciutat de París a càrrec dels temes sobre el Gran París, per la qual cosa va participar en els treballs d'elaboració de les lleis MAPTAM² (27 gener 2014) i NOTRe³ (7 agost 2015), que han donat lloc a la constitució territorial del Gran París i la seva estructura institucional, la *Métropole du Grand Paris*, així com a la resta del nou sistema administratiu territorial francès⁴.

¹ Un sindicat mixt és un tipus d'estructura de cooperació interadministrativa pròpia de l'estat francès i creada per decret llei el 1935, que permet a ajuntaments i altres nivells d'administració pública d'associar-se entre ells per tal de desenvolupar diferents tipus d'accions de cooperació.

² **MAPTAM**: Loi de modernisation de l'action publique territoriale et d'affirmation des métropoles.

³ **NOTRe**: Loi portant nouvelle organisation territoriale de la République.

⁴ Per ampliar informació, pot consultar la seva fitxa biogràfica a [Wikipédia – Pierre Mansat](#), o els seus articles de [2010](#) i [2012](#) sobre el procés de construcció metropolitana.

3 La construcció de la *Métropole du Grand Paris*

La *Métropole du Grand Paris* es va constituir oficialment l'1 de gener de 2016, però és el resultat més destacat de tot un procés de reforma territorial i administrativa d'abast nacional. Aquest procés es va dur a terme durant la primera dècada del segle XXI, però amb algunes reformes prèvies, de 1992⁵ i 1999⁶.

En relació al procés de metropolització de París, les grans fites que van tenir lloc just amb anterioritat són:

- 2006: creació de la *Conférence métropolitaine d'ajuntaments o communes*, només de l'aglomeració de París.
- 2008: creació del *Comité pour la réforme des collectivités locales*, o Comitè Balladur, promogut pel govern de Nicolas Sarkozy i d'abast nacional.
- 2008-2009: creació del "*syndicat mixte d'études*", *Paris Métropole*, hereu de la *Conférence Métropolitaine*.
- 2010: creació del "*groupement d'intérêt public*", *Atelier International du Grand Paris*, promogut pel govern de Nicolas Sarkozy.
- 2014, 27 de gener: publicació de la Llei MAPTAM, de Modernització de l'Acció Pública Territorial i d'Afirmació de les Metròpolis.
- 2015, 7 d'agost: publicació de la Llei NOTRe, de la Nova Organització Territorial de la República, que retocava preceptes de la Llei MAPTAM.
- 2016, 1 de gener: constitució oficial i entrada en vigor del Gran París.

3.1 Les reformes des de l'estat

En aquesta primera dècada del segle XXI, l'estat francès es va adonar de la urgència d'una reforma territorial i es va dotar de diverses lleis en aquesta direcció. L'objectiu principal va ser la transferència de competències de l'estat i dels municipis cap a les mancomunitats de diferents tipus, les regions, els territoris d'ultramar i també els departaments; alhora que se'ls acompanyava de mitjans econòmics i de personal. El "*Comité pour la réforme des collectivités*

⁵ La Llei de 6 de febrer de 1992 va fixar els principis de descentralització i desconcentració dels serveis de l'Estat francès, i va crear les figures de les *mancomunitats o comunitats de comunes i de ciutats*.

⁶ La Llei de 12 de juliol de 1999 va implantar una nova arquitectura de mancomunitats, amb la creació o redefinició de 3 figures amb fiscalitat pròpia: les *mancomunitats de comunes*, les *mancomunitats d'aglomeració* (de més de 50.000 habitants, i amb una ciutat de, com a mínim, 15.000 habitants) i les *mancomunitats urbanes* (de més de 500.000 habitants).

locales”, o Comitè Balladur, creat pel govern de Nicolas Sarkozy a l’octubre de 2008, va ser l’ens encarregat de presentar diversos projectes de llei durant l’any següent, per tal de consolidar el nou mapa territorial francès. Les principals propostes van ser:

- ✓ reduir el número de regions metropolitanas de 22 a 14;
- ✓ definició de metròpolis com un nou tipus d’organisme intercomunal, orientat a les àrees urbanes més poblades;
- ✓ proposta de creació del Gran París;
- ✓ redefinició de les competències dels departaments;
- ✓ redefinició de les demarcacions territorials i sistemes electorals; etc.

A partir d’aquestes reformes plantejades des de l’estat, a cada conjunt de ciutats que podien esdevenir metròpoli o algun altre tipus de mancomunitat, les diverses entitats involucrades han anat desenvolupant projectes per aquesta construcció administrativa mancomunada.

En aquest sentit, el 2011 es va crear la metròpoli de [Niça-Costa blava](#), i al gener de 2016 es van constituir les metròpolis d’[Aix-Marsella-Provença](#) i del [Gran París](#). Les tres són agrupacions de les ciutats principals i de les mancomunitats pre-existents en el territori.

3.2 El procés de construcció metropolitana a París

En el cas de París, els treballs ja havien començat amb anterioritat al Comitè Balladur de 2008. De fet, l’estiu de 2006 es va constituir la **Conférence Métropolitaine**, com una eina de concertació que agrupava l’ajuntament de París i els 62 ajuntaments de la zona més densa de la principal aglomeració urbana francesa. A l’octubre del mateix any, ja es va reunir per tractar temes en relació a la mobilitat urbana. Amb un total de 6 reunions, es van tractar temes sobre mobilitat, transport públic i habitatge.

Així mateix, l’estiu de 2008, en una gran trobada a Docks de Saint Ouen entre electes dels diferents nivells de govern francesos, es va decidir la creació de **Paris Métropole (PM)**, un “syndicat mixte”⁷ d’estudis constituït entre el novembre de 2008 i l’abril de 2009, amb l’objectiu de facilitar la cooperació entre 169 entitats territorials i administratives de diferents nivells de la regió d’Île-de-France: 147 ajuntaments, 11 mancomunitats⁸, els 4 departaments i la regió. L’adhesió és oberta i voluntària per a les entitats d’aquesta aglomeració urbana. El desembre de 2016, aquesta organització va canviar el seu nom pel de [Forum Métropolitain du Grand Paris](#) (FMGP).

Malgrat haver-hi cert debat o confusió al respecte, es considera que el FMGP no constitueix una nova entitat territorial. Simplement, es tracta d’una estructura que permet dur a terme els

⁷ Un sindicat mixt és un tipus d’estructura de cooperació interadministrativa pròpia de l’estat francès i creada per decret llei el 1935, que permet a ajuntaments i altres nivells d’administració pública d’associar-se entre ells per tal de desenvolupar diferents tipus d’accions de cooperació.

⁸ Per mancomunitats, es fa referència a les *intercommunalités* o EPCIs (“*établissement public de coopération intercommunale*”).

estudis i treballs de reforma administrativa-territorial, iniciats anteriorment per la *Conférence métropolitaine*, i els relatius al desenvolupament estratègic de tota aquesta zona.

Per als seus treballs sobre la construcció metropolitana, el FMGP (llavors *Paris Métropole*) va reunir a les grans associacions professionals, els sindicats, les cambres de comerç, els representants dels mons socioeconòmic i universitari, els actors de la societat civil, així com, els deu equips multidisciplinars que van participar a la consulta internacional sobre el *Grand Paris*. A més, tots ells són convocats periòdicament en el seu *Comité des partenaires*.

El conjunt d'informes i treballs de *Paris Métropole* van resultar de gran importància per a la construcció metropolitana. :

- La planificació de [Grand Paris Express](#), una xarxa de transport ferroviari soterrat (metro automàtic) que connectarà els principals pols econòmics de l'entorn de la regió metropolitana.
- La projectació de la [Société du Grand Paris](#), la institució pública de l'Estat francès responsable de la construcció d'aquesta nova xarxa.
- La proposta de la [Métropole du Grand Paris](#), una estructura institucional per al conjunt del territori del Gran París⁹.

En relació al funcionament de PM / FMGP, el seu *comité syndical* reuneix totes les seves entitats membres, amb un total de 169 persones, ja que es regeix pel principi d'un electe delegat per cada entitat. Així mateix, en les votacions cada entitat disposa d'un vot, i els vots de totes les entitats tenen la mateixa validesa i pes. D'altra banda disposa d'una comissió rectora, o *bureau du syndicat*, composta per 29 electes representants de la diversitat de l'organització, tant a nivell territorial com polític. I finalment, una comissió executiva, o *bureau exécutif*, composta pel president i cinc vicepresidents, escollits anualment.

En relació a les tasques, també destaca el fet que, per llei, el FMGP gaudeix del privilegi d'emetre un dictamen consultiu sobre la xarxa de transport públic del Gran París que està planejant la *Société du Grand Paris*, juntament amb els dictàmens d'altres entitats i nivells d'administració. I també disposa d'un representant en altres institucions de l'Estat que tracten temes metropolitans, com el seient que té al consell d'administració de l'*Atelier International du Grand Paris*.

A proposta del president francès Nicolàs Sarkozy, el febrer de 2010 es va constituir l'[Atelier International du Grand Paris](#), un "groupement d'intérêt public"¹⁰ que té l'objectiu d'implementar les actuacions de recerca, desenvolupament, valoració i impuls sobre els grans reptes del desenvolupament del Gran París. Es tracta d'un espai d'experimentació, creació i

⁹ Aquesta proposta institucional ja havia estat formulada anteriorment per l'informe del Comitè Balladur i l'informe del senador Philippe Dallier, vicepresident de la comissió del senat encarregada de les demarcacions territorials i la descentralització política-administrativa.

¹⁰ Un "groupement d'intérêt public" o agrupació d'interès públic és una figura organitzativa del dret públic francès, que consta de personalitat jurídica i que té per objectiu agrupar una o diverses entitats públiques amb una o diverses entitats privades per atendre una missió d'interès general i no lucrativa.

difusió, creat amb l'objectiu d'afavorir el diàleg i la concertació entre tots els actors implicats en la construcció del Gran París. Per a això, es dota d'un Consell científic, format inicialment pels 10 equips multidisciplinars que havien participat en la consulta internacional sobre el Gran París, però que, actualment, està constituït per 15 equips diferents, dirigits per arquitectes urbanistes. Aquests equips prossegueixen el treball iniciat amb la consulta Internacional, amb la posada en marxa de sessions de tallers temàtics i territorials per al debat sobre els temes metropolitans més destacats. A nivell orgànic, l'Atelier també compta amb un consell d'administració, compostat per representants de l'Estat (amb un mínim de 5), de la ciutat de París, de la regió d'Île-de-France, de l'Associació d'alcaldes d'Île-de-France (AMIF), i del *Forum Métropolitain du Grand Paris*.

Com altres de les institucions que treballen en la construcció metropolitana de París, l'Atelier es va dedicar inicialment a debatre públicament sobre temes de mobilitat i projectes de la xarxa metropolitana de transport, mentre que ara orienta els debats a altres temes, com els estudis de prospectiva sobre el futur de la regió, les problemàtiques sobre viure al Gran París, qüestions culturals, el desenvolupament estratègic territorial, l'evolució de les eines de planejament urbanístic, espais oberts i verds, un programa de recerca sobre la ciutat i l'energia, etc.

3.3 La constitució de la *Métropole du Grand Paris*

Després dels diferents treballs de *Paris Métropole/ Forum International du Grand Paris* i de l'*Atelier International du Grand Paris*, va començar el tràmit de la llei MAPTAM, de Modernització de l'Acció Pública Territorial i d'Afirmació de les Metròpolis, i promulgada el 27 de gener de 2014, i de la llei NOTRe, de Nova Organització Territorial de la República, publicada el 7 d'agost de 2015, i que retocava alguns punts de la llei anterior, especialment en relació a la progressió en l'assumpció de competències i recursos, i vinculada a la creació dels òrgans interns necessaris.

En virtut de la llei MAPTAM, s'estableix la constitució de la *Métropole du Grand Paris* (MGP). A nivell territorial, la nova metròpoli comprèn geogràficament tant la capital com els tres departaments de la primera o petita corona (Hauts-de-Seine, Seine-Saint-Denis et Val-de-Marne), així com el territori de 7 municipis més de la gran corona que també es van afegir.

Gran París.	Superfície	814 km ²
Indicadors geogràfics bàsics	Departaments afectats	6 (París, més tot el territori dels tres departaments de la petita corona, i el territori de 7 municipis més de dos altres departaments de la gran corona)
	Demarcacions territorials	11 <i>territoires</i> , configurats de nou per tenir més de 300.000 habitants
	Habitants	6.999.097 (2014)
	Densitat mitjana	8.598 hab./km ²

A nivell organitzatiu, l'esmentada llei legitima la creació de la metròpoli, una única mancomunitat o "intercommunalité" per tot el territori metropolità, i que hi substitueix les mancomunitats pre-existents. Es tracta d'una nova institució de govern i administració i que s'haurà de dotar amb els corresponents traspassos de competències i recursos.

No obstant, es mantenen tant l'ajuntament de la capital francesa com els 130 ajuntaments dels tres departaments fusionats i els altres 7 ajuntaments dels municipis de la segona corona que també s'agreguen a la metròpoli. Però se suprimeixen totes les mancomunitats o EPCIs pre-existents i, en un procés d'ordenació institucional integral, se'n creen 11 de noves amb un estatut especial, els EPT (*établissements publics territoriaux*), que cobreixen tot el territori metropolità exceptuant la ciutat de París, que segueix sent regida per l'ajuntament.

Aquesta fórmula institucional definitiva va ser la presentada pel govern francès, en pro d'una major simplificació administrativa, mentre que les propostes presentades per *Paris Métropole* – FMGP, i amb el suport de les entitats municipals, havien apuntat cap a una estructura institucional més lleugera i conservadora, a partir d'una cooperativa de mancomunitats.

Métropole du Grand Paris. Dades organitzatives	Normativa constituent	Loi MAPTAM, 2014 Loi NOTRe, 2015
	Tipus d'institució	Metròpoli, nou tipus d'institució de govern i administració, amb l'estatus d'un EPCI (<i>établissement public de coopération intercommunale</i>) però amb fiscalitat pròpia, i abast per a tot el conjunt del Gran París.
	Òrgans de govern	<i>Conseil de la Métropole</i> , amb 209 representants escollits pels ajuntaments <i>Président de la Métropole.</i> <i>Bureau de la Métropole</i> : el president, 20 vicepresidents i 7 consellers metropolitans delegats.
Òrgans de representació territorial i sectorial	<i>Assemblée des maires</i> : els 131 alcaldes més el president de la metròpoli. Amb funcions a definir pel consell general <i>Conseil de développement</i> : amb els principals socis econòmics, socials i culturals del Gran París. Té funció consultiva. <i>Conseil de sécurité</i> : en matèria de seguretat i prevenció de la delinqüència	

Organització territorial

El territori del Gran París s'organitza en 11 noves demarcacions, cada una amb una nova mancomunitat o EPT. A part, la ciutat de París és el 12è *territoire*, regit per la *Mairie de Paris*.

La MGP consta d'un consell general assembleari, el *Conseil de la Métropole*, compostat per 209 representants escollits directament pels plenaris municipals de cada ajuntament del territori metropolità. En relació a l'assignació de seients al consell per a cada una de les 11 demarcacions, les variacions van des dels 2,3 seients per cada cent mil habitants de la demarcació de *Paris Ouest-La Defense*, als 5,56 seients de *Grand Paris Sud Est Avenir*. Els habitants de la ciutat de París, el 12è territori, estan representats per 2,74 seients per cada cent mil habitants, per sota de la mitjana.

Aquest consell escull un president de la metròpoli, així com els 20 vicepresidents, que juntament amb 7 consellers metropolitans més conformen l'òrgan executiu o *Bureau de la Métropole*.

Altres òrgans, de representació territorial, són l'assemblea amb els 131 alcaldes; el Consell de desenvolupament, amb la presència dels principals actors socials i econòmics del territori metropolità; i el Consell de Seguretat i prevenció de la delinqüència, amb la participació dels responsables policials i en matèria de seguretat interior, que ja amb anterioritat a la creació de la metròpoli treballaven de forma coordinada des de la ciutat de París i per a tot el territori.

En relació a les competències, la MGP n'exerceix o n'exercirà de ben importants, delegades bàsicament pels ajuntaments però també per part de l'Estat, la Regió d'Île-de-France i els Departaments implicats. I la seva assumpció dependrà de la disponibilitat de mitjans, a partir de l'1 de gener de 2017, segons disposa la llei NOTRe.

COMPETÈNCIES DE LA MGP

Determinats aspectes del **planejament urbanístic** (*Schéma de Cohérence Territoriale*)

Determinats aspectes de la **planificació de les telecomunicacions** (*Schéma Métropolitain d'Aménagement Numérique*)

Política d'hàbitat i habitatge

Desenvolupament i ordenació econòmica, social i cultural (zones d'activitat industrial, comercial i de serveis; accions de desenvolupament estratègic; grans equipaments culturals i esportius; i participació en les candidatures a grans esdeveniments internacionals)

Protecció ambiental i gestió dels recursos (pol·lució de l'aire; contaminació sonora; gestió de la demanda d'energia; prevenció de les inundacions)

Les 11 mancomunitats de municipis o EPTs en què s'organitza el territori metropolità també disposen d'un consell de mancomunitat cada una. Amb una estructura orgànica molt similar a l'EPCI metropolità, el consell de mancomunitat escull un president i un número indeterminat de vicepresidents, que mai podrà superar el 20% del número de consellers.

Així mateix, els 11 EPTs hereten les competències municipals que anteriorment exercien la varietat de mancomunitats que hi havia al territori metropolità, i, progressivament, aniran perdent els recursos fiscals propis en favor d'un finançament provinent únicament de les transferències dels ajuntaments.

3.4 El desenvolupament conjunt del Gran París: la iniciativa de la crida a projectes urbanístics

En el marc de la construcció conjunta i compartida del Gran París, el febrer de 2016 la MGP va llançar una crida internacional a la presentació de projectes de desenvolupament urbanístic, per tal de crear nous espais innovadors i models intel·ligents de ciutat sostenible, que ofereixin una bona qualitat de vida.

Per primera vegada, els alcaldes es van reunir per donar inici, tots junts, projectes de *smart city* des de múltiples punts de la metròpoli. Aquesta convocatòria de projectes, única i innovadora, ja denota l'esperit de coherència i d'identitat metropolitana que es vol construir, i permet proposar solucions concretes i innovadores als reptes socials i econòmics, a les transformacions urbanes i a l'emergència ambiental i d'adaptació al canvi climàtic que viuen les metròpolis.

Els municipis del Gran París van cedir els terrenys per als projectes, concretament 112 espais candidats per a la crida. Són llocs excepcionals, on crear nous barris al voltant de les estacions de la futura xarxa metropolitana de transport, que està projectant la *Société du Grand Paris*. La crida de projectes ha donat lloc, doncs, a un concurs, amb un jurat que valorarà cadascuna de les propostes presentades i decidirà les seleccionades a finals de 2017. Serà doncs, un esdeveniment important, ja que decidirà el futur urbanístic de bona part del territori metropolità de París, i alhora esdevindrà un laboratori d'experiències de ciutat per a la resta de metròpolis de bona part del planeta.